

Franklin Zimring i Philip Cook laureatami Sztokholmskiej Nagrody Kryminologicznej 2020

Piotr Mroczo

Katedra Prawa Karnego i Kryminologii,
Wydział Prawa, Uniwersytet w Białymstoku
ORCID: 0000-0002-0793-2535
e-mail: p.mroczo@uwb.edu.pl

5 listopada 2019 r. ogłoszeni zostali kolejni zdobywcy Sztokholmskiej Nagrody Kryminologicznej. W tym roku laureatami zostali dwaj wybitni amerykańscy naukowcy: Philip J. Cook – profesor socjologii i ekonomii z Duke University w Durham oraz Franklin E. Zimring – profesor prawa z University of California w Berkeley. Wyróżnienie to zostało przyznane za badania dotyczące skutków polityki w zakresie broni palnej, które wpisują się w nurt *evidence-based criminology*¹.

Początki Sztokholmskiej Nagrody Kryminologicznej sięgają 2006 r. Jest ona przyznawana za dwa rodzaje osiągnięć. Pierwszym z nich jest przeprowadzenie szczególnie istotnych badań kryminologicznych. Drugie zaś to praktyczne wykorzystanie wyników takich badań w celu zmniejszania przestępczości i wspierania praw człowieka. Celem tej prestiżowej nagrody naukowej jest promowanie rozwoju takich aspektów kryminologii, jak: etiologia przestępczości, nie tylko na poziomie jednostkowym, ale również strukturalnym, zasady postępowania wobec sprawców przestępstw, a także wspieranie ofiar przestępstw czy też alternatywne drogi przeciwdziałania przestępczości, zarówno w systemie sądowniczym, jak też poza nim².

Wyróżnienie to powstało dzięki inicjatywie Jerzego Sarneckiego i Lawrence'a Shermana w kooperacji z Jerry Lee Foundation³. Pierwszy raz zostało przyznane w 2006 r. w sztokholmskim ratuszu pod patronatem Ministerstwa Sprawiedliwości Szwecji. Ceremonia wręczenia nagrody odbywa się każdego roku na Sztokholmskim Sympozjum Kryminologicznym organizowanym przez Szwedzką Narodową Radę ds. Zapobiegania Przestępczości. W 2020 r. laureaci Sztokholmskiej Nagrody Kryminologicznej uroczyste odbiorą swoje wyróżnienie 10 czerwca⁴.

1 2020 winners of the Stockholm Prize in Criminology, Stockholm University, 5.11.2019, <https://www.su.se/english/about/prizes-awards/the-stockholm-prize-in-criminology/2020-winners-of-the-stockholm-prize-in-criminology-1.460594> [dostęp: 26.02.2020].

2 The Stockholm Criminology Symposium, <https://www.criminologysymposium.com/the-prize.html> [dostęp: 26.02.2020]; L.W. Sherman, J. Lee, *The Stockholm Prize in Criminology*, „The Criminologist” 2007, t. 32, nr 2, s. 1, 3 i n.; M. Fajst, *Kryminologiczne Noble 2009–2010 – zagrożenia dla wolności badań naukowych?*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Kryminologicznego im. prof. Stanisława Batawii” 2009, nr 18, s. 37 i n.

3 Jest to fundacja dobroczynna, której celem jest wspieranie walki z przestępczością. Więcej informacji na temat fundacji można znaleźć na ich stronie internetowej: <http://jerryleefoundation.com> [dostęp: 26.02.2020].

4 *The Stockholm Prize in Criminology*, The Stockholm Criminology Symposium, <https://www.criminologysymposium.com/the-prize.html> [dostęp: 26.02.2020]; *Prize ceremony and dinner*, The Stockholm Criminology Symposium, <https://www.criminologysymposium.com/the-prize/ceremony-and-dinner.html> [dostęp: 26.02.2020]; M. Fajst, *Sztokholmska Nagroda Kryminologiczna za rok 2011: Robert Sampson i John Laub – spadkobiercy Eleanor i Sheldona Gluecków*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Kryminologicznego im. prof. Stanisława Batawii” 2011, nr 19, s. 93; E.W. Pływaczewski, S. Redo, E.M. Guzik-Makaruk, K. Laskowska, W. Filipkowski, E. Glińska, E. Jurgielewicz-Delegacz, M. Perkowska, *Kryminologia: stan i perspektywy rozwoju: z uwzględnieniem założeń Agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030*, Wolters Kluwer, Warszawa 2019, s. 95–96.

Pierwszymi laureatami Sztokholmskiej Nagrody Kryminologicznej zostali John Braithwaite z Australii oraz Friedrich Lösel reprezentujący Niemcy. W kolejnych latach to prestiżowe wyróżnienie trafiało w ręce takich osób jak: Terrie Moffitt (USA), Alfred Blumstein (USA), David Olds (USA), Jonathan Shepherd (Wielka Brytania), John Hagan (USA), E. Raúl Zaffaroni (Argentyna), David Weisburd (Izrael/USA), John Laub (USA), Robert Sampson (USA), Jan van Dijk (Holandia), David Farrington (Wielka Brytania), Daniel Nagin (USA), Joan Petersilia (USA), Ronald V. Clarke (Wielka Brytania), Patricia Mayhew (Wielka Brytania), Travis Hirschi (USA), Cathy S. Widom (USA), Per-Olof Wikström (Szwecja/Wielka Brytania), Richard E. Tremblay (Kanada/Francja/Irlandia) oraz Herman Goldstein (USA). Ubiegłorocznymi laureatami zostali Ruth Dreifuss ze Szwajcarii i Peter Reuter ze Stanów Zjednoczonych. Jak można zauważyć, najwięcej zdobywców Sztokholmskiej Nagrody Kryminologicznej, w tym również tegoroczni zdobywcy tego wyróżnienia, reprezentuje kontynent północnoamerykański. Należy jednak również zwrócić uwagę na istotny udział w gronie laureatów naukowców z Europy⁵.

Spośród zgłoszonych kandydatów zwycięzców wybiera Jury Sztokholmskiej Nagrody Kryminologicznej. Jest to niezależny organ międzynarodowy, w którego skład wchodzi jedenastu członków. Funkcję współprzewodniczących tego gremium pełnią nieprzerwanie Jerzy Sarnecki i Lawrence Sherman, którzy są pomysłodawcami tej prestiżowej nagrody, natomiast pozostałych dziewięciu członków sprawuje swoją funkcję przez pięć lat. Członkowie jury reprezentują pięć kontynentów. Wywodzą się oni spośród najznamienitszych przedstawicieli nauki oraz praktyki kryminologii. Są to cieszący się międzynarodową renomą badacze, w tym osoby, które we wcześniejszych latach odebrały Sztokholmską Nagrodę Kryminologiczną, a także wybitni praktycy funkcjonujący w obszarze szeroko rozumianej sprawiedliwości karnej⁶.

Warto wspomnieć, że w skład jury przyznającego to wyróżnienie wchodzi jeden przedstawiciel Polski – prof. dr hab. Emil W. Pływaczewski, kierownik Katedry Prawa Karnego i Kryminologii na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku oraz Dyrektor Międzynarodowego Centrum Badań i Ekspertyz Kryminologicznych, które działa na tej uczelni. Jest on jednym z przedstawicieli Europy w jury Sztokholmskiej Nagrody Kryminologicznej i jednocześnie pierwszym naukowcem z Europy Centralnej i Wschodniej, który dostąpił zaszczytu bycia członkiem organu wybierającego laureata tej nagrody⁷.

Pierwszym z wyróżnionych w tym roku naukowców jest Philip J. Cook. Jest on profesorem polityki publicznej oraz profesorem ekonomii i socjologii na amerykańskim Duke University, który ma swoją siedzibę w stanie Karolina Północna. Podczas swojej długiej i owocnej kariery naukowej pełnił on kilka prestiżowych funkcji. Przez sześć lat (1985–1989 i 1997–1999) był dyrektorem i przewodniczącym Duke University's Sanford Institute of Public Policy. Jest także członkiem Phi Beta Kappa⁸. Jest to najstarsza honorowa organizacja studencka w USA, założona w 1776 r. na College of William & Mary w Williamsburgu⁹. Philip J. Cook jest także honorowym członkiem Amerykańskiego Towarzystwa Kryminologicznego, a od 2001 r. również członkiem The Institute of Medicine of the National Academy of Sciences¹⁰.

5 E.W. Pływaczewski, S. Redo, E.M. Guzik-Makaruk, K. Laskowska, W. Filipkowski, E. Glińska, E. Jurgielewicz-Delegacz, M. Perkowska, *Kryminologia...*, op. cit.

6 2020 winners..., op. cit.; *The Prize Jury*, Stockholm University, 10.04.2019, <https://www.su.se/english/about/prizes-awards/the-stockholm-prize-in-criminology/prize-jury> [dostęp: 26.02.2020], W. Pływaczewski, S. Redo, E. M. Guzik-Makaruk, K. Laskowska, W. Filipkowski, E. Glińska, E. Jurgielewicz-Delegacz, M. Perkowska, *Kryminologia...*, op. cit.

7 Prof. Emil W. Pływaczewski członkiem jury „nobla kryminologicznego”, Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, <https://prawo.uwb.edu.pl/nawosci/aktualnosci/prof-emil-w-plywaczewski-czlonkiem-jury-nobla-kryminologicznego/1835719a> [dostęp: 26.02.2020].

8 Philip J. Cook, Duke University's Sanford Institute of Public Policy, <https://sanford.duke.edu/people/faculty/cook-philip-j> [dostęp: 26.02.2020]; *Phi Beta Kappa Society*, Wikipedia.org, https://pl.wikipedia.org/wiki/Phi_Beta_Kappa_Society [dostęp: 26.02.2020].

9 Zaledwie jeden ze stu studentów otrzymuje zaszczyt bycia członkiem tego prestiżowego bractwa. Wśród najbardziej znanych członków organizacji Phi Beta Kappa wskazać można: byłych prezydentów Stanów Zjednoczonych George H.W. Busha i Billa Clintona, znanego pisarza Marka Twaina, a także Alexandra Grahama Bella – wynalazcę telefonu. Zob. *Phi Beta Kappa Society*, op. cit.

10 Philip J. Cook, Duke University's..., op. cit.

Laureat tegorocznej Sztokholmskiej Nagrody Kryminologicznej był także konsultantem na Wydziale Karnym w Departamencie Sprawiedliwości USA i Wydziale Egzekwowania Prawa w Departamencie Skarbu USA. W National Academy of Sciences służył jako ekspert w zakresie takich zagadnień, jak przemoc spowodowana nadużywaniem alkoholu, strzelaniny w szkołach czy też prewencyjna funkcja kary śmierci. Ponadto Philip J. Cook pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Komisji Prawa i Sprawiedliwości National Research Council¹¹.

Przez wiele lat Philip J. Cook prowadził badania dotyczące zapobiegania problemom związanym z alkoholem poprzez ograniczenia jego dostępności. Współpracując z Michaeliem J. Moore'em, skoncentrował się na związku między opodatkowaniem piwa a problemem młodzieńczego picia. Efektem ich badań było odkrycie, że bardziej zdecydowana polityka w tym zakresie prowadzi nie tylko do zmniejszenia się wskaźników nadużywania alkoholu, ale również do zmniejszenia przestępczości przez młodych ludzi i zwiększenia częstotliwości zdobywania przez nich wyższego wykształcenia. Badania te zostały opublikowane w monografii *Paying the Tab: The Costs and Benefits of Alcohol Control*¹².

Ponadto Philip J. Cook zajmował się naukową analizą podłoża i skutków rosnącej nierówności zarobków, której wyniki zaprezentowane zostały w monografii *The Winner-Take-All Society*, którą napisał wspólnie z Robertem H. Frankiem. Badania dotyczące tej problematyki również okazały się sukcesem, a wspomniana monografia została uznana przez „New York Times Book Review” za „godną uwagi książkę w roku 1995”. Wysoka ocena monografii pozwoliła laureatowi Sztokholmskiej Nagrody Kryminologicznej dotrzeć do szerszego grona odbiorców na całym świecie. Książka została bowiem przetłumaczona na języki japoński, chiński, portugalski, polski i koreański.

Philip J. Cook rozpoczął badania kryminologiczne nad dostępnością broni w latach 70. XX w. Wówczas podjął się analizy tej problematyki w 50 stanach USA. W ramach przeprowadzonych badań udało mu się dowieść, że procent samobójstw, do których popełnienia wykorzystano broń palną, wykazywał silny związek z dostępem do broni w poszczególnych stanach. Skutkiem tej pracy było stworzenie ustandaryzowanego wskaźnika pozwalającego prognozować wzrost lub spadek występowania przemyśle ze skutkiem śmiertelnym, do której dochodziło z użyciem broni palnej, w zależności od ilości broni posiadanej w społeczeństwie. Pozwalało to m.in. określić częstotliwość, z jaką giną ofiary napadów w konkretnych stanach USA. Miara, którą opracował Philip J. Cook, cieszy się sporym uznaniem i jest obecnie wykorzystywana przez wielu innych naukowców¹³.

Na koniec warto wskazać niezwykle istotne monografie, które są pokłosiem wieloletnich badań Philipa J. Cooka. W pierwszej z nich, *Gun Violence: The Real Costs*, którą napisał wspólnie z Jensem Ludwigiem, wskazane zostały sposoby oceny kosztów, jakie amerykańskie społeczeństwo ponosi na skutek aktów agresji z użyciem broni palnej. W książce tej przedstawione są również możliwe rozwiązania problemu, które mają postać odpowiednich regulacji prawnych, jak również dotyczą stosowania prawa¹⁴.

Druga monografia, o której należy wspomnieć, to *The Gun Debate*, którą opracował razem z Kristin A. Goss. Określić ją można jako kompendium wiedzy na temat problematyki dostępności do broni palnej oraz debaty dotyczącej prawa do posiadania broni. Pozycja ta adresowana jest nie tylko do naukowców i praktyków zajmujących się zawodowo problematyką przestępczości z udziałem broni czy też prawnej regulacji dostępności broni palnej w społeczeństwie, ale również do każdej osoby zainteresowanej dyskusją o legalnym posiadaniu broni palnej na prywatny użytek¹⁵.

11 Philip J. Cook, UChicago Urban Labs, <https://urbanlabs.uchicago.edu/people/philip-j-cook> [dostęp: 26.02.2020].

12 Philip J. Cook, Duke University's..., op. cit.

13 2020 winners..., op. cit.

14 Philip J. Cook, Duke University's..., op. cit.; Ph. Cook, J. Ludwig, *Gun Violence. The Real Costs*, Ideas, <https://ideas.repec.org/b/oxp/obooks/9780195153842.html> [dostęp: 26.02.2020].

15 P. Squires, *The Gun Debate: What Everyone Needs to Know. By Philip J. Cook and Kristin A. Goss (Oxford University Press, 2014, 280pp. US\$ 16.95)*, „The British Journal of Criminology” 2015, t. 55, nr 5, s. 1024–1026, <https://academic.oup.com/bjc/article/55/5/1024/485833> [dostęp: 26.02.2020].

Drugi laureat Sztokholmskiej Nagrody Kryminologicznej – Franklin Zimring – jest profesorem prawa na University of California w Berkeley w Stanach Zjednoczonych. W ciągu swojej wieloletniej kariery naukowej sprawował wiele istotnych funkcji¹⁶. Wskazać tutaj należy m.in. na bycie profesorem wizytującym na University of California, Irvine (2004), University of South Africa (1993), University of California, Berkeley (1983–1985), Yale University (1973), jak również na University of Pennsylvania (1972), a także pracownikiem Center for Advanced Studies in Behavioural Sciences¹⁷. Jest członkiem dwóch amerykańskich stowarzyszeń naukowych: American Society of Criminology i American Academy of Arts and Sciences. Co więcej, w latach 2005–2011 sprawował funkcję głównego śledczego w The Center on Culture, Immigration and Youth Violence Prevention¹⁸.

Podkreślić należy również fakt, że w latach 1968–1969 Franklin Zimring był Dyrektorem ds. Badań Grupy Zadaniowej ds. Broni Palnej w National Commission on the Causes and Prevention of Violence. Ponadto pełnił funkcję konsultanta w takich ciałach, jak: American Bar Foundation, Police Foundation, National Commission on Reform of Federal Criminal Laws, Institute for Defense Analysis, Department of Justice, Rand Corporation, Abt Associates, Federal Parole Commission, Federal Bureau of Prisons, Federal Bureau of Investigation, General Accounting Office, Canadian Institute for Advanced Studies, a także w stanach Alaska, Kalifornia, Nebraska, Illinois, Nowy Jork, Wirginia, Waszyngton i hrabstwie Orange oraz w miastach Chicago, Los Angeles, Nowy Jork i San Francisco¹⁹.

Franklin Zimring prowadzi badania naukowe dotyczące sprawiedliwości karnej, a także prawa rodzinnego. W swojej pracy szczególną uwagę poświęca wpływowi badań empirycznych na tworzenie polityki prawnej. Wśród najważniejszych problemów, których naukową analizą się zajmował, wskazać można badania nad czynnikami wpływającymi na śmiertelność w przypadku brutalnych aktów agresji, skutkami odchodzenia od procesu w sądownictwie karnym, a także efektami sankcji karnych. Efektem tych badań są monografie naukowe, wśród których wskazać można m.in. *The Contradictions of American Capital Punishment*, *The Great American Crime Decline*, *The City That Became Safe: New York's Lessons for Urban Crime and Its Control*, a także *When Police Kill*²⁰.

Franklin Zimring rozpoczął pracę nad problematyką wpływu posiadania broni palnej na przestępczość już w latach 60. XX w. Efektem pierwszych badań w tym zakresie, które przeprowadził razem ze swoimi współpracownikami, było wskazanie różnic we wskaźnikach zgonów w przypadku napadów, w zależności od rodzaju broni, która została użyta podczas ataku. Franklin Zimring wziął wówczas pod uwagę cztery rodzaje broni: nóż, karabin, pistolet oraz strzelbę²¹. Wśród publikacji jego autorstwa, które ukazały się w tamtym okresie, istotny jest opublikowany w czasopiśmie „University of Chicago Law Review” w 1968 r. artykuł pt. *Is gun control likely to reduce violent killings?*. Laureat „kryminologicznego Nobla” porównał w nim zabójstwa dokonywane przy użyciu broni palnej oraz noża, biorąc pod uwagę m.in. motywację sprawców tych czynów oraz kwestię zadawania wielu obrażeń podczas jednego ataku²².

Dalsze badania, które Zimring przeprowadził w tym zakresie, oparte były na międzynarodowych danych. Analiza tych informacji wykazała, że na liczbę zabójstw w większym stopniu wpływa dostępność broni palnej niż ogólny wskaźnik przestępczości. Jednym z efektów tych badań była monografia *Crime is Not the Problem*, która została wydana w 1999 r. W tej książce Franklin Zimring dokonał analizy porównawczej wskaźnika ataków oraz wskaźnika śmiertelności w Anglii i Stanach Zjednoczonych. Analiza ta wykazała, że

16 Franklin Zimring, Berkeley Law, University of California, <https://www.law.berkeley.edu/our-faculty/faculty-profiles/franklin-zimring/> [dostęp: 26.02.2020].

17 Ibidem.

18 Franklin E. Zimring, Berkeley Research, University of California, <https://vcresearch.berkeley.edu/faculty/franklin-e-zimring> [dostęp: 26.02.2020].

19 Franklin Zimring, Berkeley Law..., op. cit.

20 Ibidem; F.E. Zimring, *When Police Kill*, Harvard University Press, <https://www.hup.harvard.edu/catalog.php?isbn=9780674986800> [dostęp: 26.02.2020].

21 2020 winners..., op. cit.

22 F. Zimring, *Is gun control likely to reduce violent killings?*, „University of Chicago Law Review” 1968, t. 35, nr 4, s. 721.

choć Anglia charakteryzowała się wyższym wskaźnikiem ataków, wskaźnik zgonów miał zdecydowanie wyższą wartość w USA. Dane te, w połączeniu z faktem, że w Stanach Zjednoczonych ilość broni w rękach prywatnych jest znacząco większa niż w Anglii, jasno przedstawiały wyniki badań przeprowadzonych przez laureata tegorocznej Sztokholmskiej Nagrody Kryminologicznej²³.

Tematyką, która bez wątpienia łączy zainteresowania naukowe obu laureatów tego prestiżowego wyróżnienia, jest wpływ broni palnej na przestępczość. Jest to zagadnienie będące przedmiotem licznych badań i opracowań naukowych w Polsce i na świecie. Mimo wielu publikacji traktujących o tym zagadnieniu można domniemywać, że analizy prawnych i kryminologicznych aspektów wytwarzania broni palnej, posiadania jej czy też handlu nią stanowiąc będą istotne zagadnienie również w kolejnych latach, m.in. z uwagi na rozwój nowych technologii, który stwarza nowe możliwości w tym zakresie. Jako przykład wskazać tutaj można wpływ postępującego rozwoju tzw. drukowania 3D na problematykę nielegalnego posiadania broni²⁴. Prawne i kryminologiczne badania dotyczące broni palnej odnosić się mogą do wielu różnych aspektów tej problematyki, wśród których wyróżnić można m.in. kwestię zabójstw przy użyciu broni palnej²⁵, korzystania z broni palnej przez funkcjonariuszy policji²⁶, obrony przed napastnikiem z użyciem broni palnej²⁷ czy też ogólnego wpływu broni palnej na przestępczość²⁸. Badania, które przeprowadzili obaj laureaci Sztokholmskiej Nagrody Kryminologicznej, znakomicie rozwijają wskazane wyżej tematy, dokonując istotnych odkryć naukowych.

Analizy przeprowadzone przez Philipa J. Cooka oraz Franklina Zimringa w znaczący sposób wpłynęły na zwalczanie przemocy z wykorzystaniem broni palnej na całym świecie. Oparte na dowodach badania kryminologiczne dotyczące efektów polityki dotyczącej broni palnej, które laureaci Sztokholmskiej Nagrody Kryminologicznej prowadzili przez ponad pięćdziesiąt lat, inspirowały propozycje polityczne, których celem było redukcja przemocy popełnianej z użyciem broni w wielu państwach. Praca Philipa J. Cooka oraz Franklina Zimringa w znaczący sposób pomogła zrozumieć wpływ broni palnej na występowanie obrażeń, które prowadzą do śmierci. Badania, które przeprowadzili laureaci Sztokholmskiej Nagrody Kryminologicznej, podważyły tezę, zgodnie z którą dostępność broni palnej nie wpływa na liczbę incydentów, których obrażenia zadawane są tym rodzajem broni²⁹.

23 Ibidem.

24 J. Grzywa, *Wydrukujmy sobie broń* [w:] V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, L. Stępka (red.), *Broń – problematyka prawna i kryminalistyczna*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2013, s. 321–326.

25 A.M. Wiśniewska, *Zabójstwo przy użyciu broni palnej* [w:] V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, L. Stępka (red.), *Broń...*, op. cit., s. 339–348.

26 M. Tykwiński, *Użycie broni palnej przez policję. Postulaty de lege lata i de lege ferenda* [w:] V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, L. Stępka (red.), *Broń...*, op. cit., s. 393–406.

27 M. Warchoń, *Użycie broni i niebezpiecznych narzędzi w celu samoobrony w świetle teorii i orzecznictwa* [w:] V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, L. Stępka (red.), *Broń...*, op. cit., s. 439–452.

28 W. Sosnowski, *Broń palna a przestępczość* [w:] V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, L. Stępka (red.), *Broń...*, op. cit., s. 463–482.

29 *2020 winners...*, op. cit.